

ENDLAGER FÜR ATOMAREN ABFALL - ÖFFENTLICHKEITS- BETEILIGUNG

ÚLOŽIŠTĚ JADERNÉHO ODPADU - ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI

Die gemeinsame Grenzregion
Böhmen-Bayern:

Überwinden der rechtlichen
Hindernisse in den Bereichen
Verwaltung, Wirtschaft, Soziales
und Gesundheit

Společný příhraniční region
Česko-Bavorsko:

Překonání právních překážek v oblasti
správy, ekonomiky, sociálních věcí
a zdravotnictví

Europäische Union
Evropská unie
Europäischer Fonds für
regionale Entwicklung
Evropský fond pro
regionální rozvoj

Ziel ETZ | Cíl EÚS
Freistaat Bayern –
Tschechische Republik
Česká republika –
Svobodný stát Bavorsko
2014 – 2020 (INTERREG V)

Die gemeinsame Grenzregion Böhmen-Bayern – Überwinden der rechtlichen Hindernisse in den Bereichen Verwaltung, Wirtschaft, Soziales und Gesundheit

Interreg-Projektnummer 68

Laufzeit: 01.09.2017 – 29.02.2020

Gefördert durch den Europäischen Fonds für regionale Entwicklung (EFRE) im Rahmen des Programms „Europäische Territoriale Zusammenarbeit 2014 – 2020“ („INTERREG Tschechische Republik – Bayern 2014 – 2020“).

Leadpartner: **Westböhmisches Universität Pilsen**

Projektpartner: **Universität Passau**

Assoziierter Partner: **Union der Städte und Gemeinden der Tschechischen Republik**
(„Svaz měst a obcí České republiky“)

Urheber der Texte für die einzelnen Rechtslagen sind die jeweiligen Universitäten.

Die Übersetzung in die andere Muttersprache erfolgte jeweils von dem Partner.

Společný příhraniční region Česko-Bavorsko: Překonání právních překážek v oblasti správy, ekonomiky, sociálních věcí a zdravotnictví

Číslo projektu: 68

Termín realizace: 01. 09. 2017 – 29. 02. 2020

Financováno z Programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko, Cíl EÚS 2014–2020

Hlavní partner: **Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická**

Projektový partner: **Univerzita v Pasově, Institut für Rechtsdidaktik**

Asociovaný partner: **Svaz měst a obcí České republiky**

Příslušné univerzity jsou autory textů pro jednotlivé právní situace.

Překlad do jiného mateřského jazyka provedl projektový partner.

Impressum:

Verantwortlicher gem. Art. 7 I BayPrG:

Interreg-Projekt / Číslo projektu 68:**Die gemeinsame Grenzregion Böhmen-Bayern:**

Überwinden der rechtlichen Hindernisse in den Bereichen Verwaltung, Wirtschaft, Soziales und Gesundheit

Společný příhraniční region Česko-Bavorsko:

Překonání právních překážek v oblasti správy, ekonomiky, sociálních věcí a zdravotnictví

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Sady Pětatřicátníků 14

306 14 Plzeň

Verantwortliche:

Monika Forejťová

Druck durchgeführt von:

Ostler Druck und Lettershop GmbH

Spitalhofstraße 73

D-94032 Passau

Publikace vydána:

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Sady Pětatřicátníků 14

306 14 Plzeň

Projektlogo:

Konzept & Design: Martin Schmid, media-9.de

VORWORT

INTERREG V-Projekt zur Überwindung rechtlicher Hindernisse in den Bereichen Verwaltung, Wirtschaft, Soziales und Gesundheit als Plattform für die künftige Zusammenarbeit

Am 01.09.2017 begann das gemeinsame Projekt der Universitäten Pilsen (Lehrstuhl für Verfassungs- und Europarecht, Doc. JUDr. Monika Forejtová, Ph.D.) und Passau (Lehrprofessur für Öffentliches Recht, Prof. Dr. Urs Kramer) im Rahmen des europäischen Programmes für die grenzüberschreitende Zusammenarbeit Tschechische Republik – Freistaat Bayern „Ziel ETZ 2014–2020“. Seither ist das Hauptziel beider Teams, die aus mehreren Wissenschaftler/innen mit unterschiedlichen Schwerpunkten im Öffentlichen Recht bestehen, systematische und rechtlich tragfähige Lösungen für die schrittweise Überwindung der bestehenden Hindernisse im Kontext der Ländergrenzen zu suchen. Diese Probleme treten dabei sowohl im Feld der Legislative, also schon beim derzeit geltenden Recht selbst, als auch bei dessen Anwendung durch die Verwaltung und die Gerichte auf. Hier Auswege zu finden und eine freundschaftliche grenzüberschreitende Zusammenarbeit in der Grenzregion von Tschechien und Bayern zu ermöglichen, war die Aufgabe und Herausforderung in den letzten zweieinhalb Jahren.

Ein weiteres Ziel des Projektes ist damit eng verbunden, nämlich die Hoffnung, auf diese Weise die Attraktivität des Lebens der Menschen in der tschechisch-bayerischen Region zu fördern und das Interesse von Investor/innen an der gemeinsamen Region durch die schrittweise Beseitigung der derzeit eine prosperierende Entwicklung häufig noch hemmenden rechtlichen Hindernisse und Verwaltungshindernisse zu fördern.

Im Rahmen der Projektarbeit wurden nach einer umfangreichen Recherche zu den bestehenden Problemen, in die auch viele Grenzlandakteure/innen eingebunden waren, schließlich drei thematische Arbeitsteams eingerichtet, die sich mit den vor allem öffentlich-rechtlichen und Verwaltungsfragen befassen, um die grenzüberschreitende Zusammenarbeit in der Region Tschechien-Bayern schrittweise zu verbessern. Konkret wurden dafür die Bereiche Verwaltung, Wirtschaft sowie Soziales und Gesundheitswesen ausgewählt, bei denen die Unterstützung verschiedener Partner/innen aus der Praxis die Umsetzung und Erfüllung der Projektziele sicherstellen sollte.

Eines der nach außen sichtbaren Ergebnisse der Aktivitäten der gemischten tschechisch-deutschen Teams ist die Herausgabe von „Handbüchern“ mit Informationen zur Erleichterung der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit in den einzelnen untersuchten Bereichen und zur Vorstellung bewährter Verfahren (so genannter „Best-Practice-Beispiele“). Eines dieser „Handbücher“ halten Sie gerade in Händen.

In ihm geht es um die Suche nach Endlagern für atomaren Müll, die sowohl in Deutschland als auch in Tschechien gerade vorangetrieben wird. Auch die bayerisch-tschechische Grenzregion kommt für beide Staaten als Endlagerstandort in Betracht. Wie sieht das Suchverfahren in beiden Ländern aus, und welche Möglichkeiten haben die Gemeinden und die Bevölkerung jeweils, bei der Entscheidung über einen Endlagerstandort mitzuwirken? Ist auch eine grenzüberschreitende Beteiligung möglich bzw. geboten, und welche zusätzlichen Herausforderungen stellen sich in diesem Fall? Mit diesen Fragen befasst sich das Ihnen vorliegende „Handbuch“. Wir stellen Ihnen diese Handbücher in der Hoffnung und Überzeugung vor, dass sie ein nützliches Werkzeug für Sie sein mögen, bei der schrittweisen Überwindung der sprachlichen, administrativen, rechtlichen und Verwaltungshindernisse mitzuhelfen. Sollte sich dieses Ziel auch auf diesem Weg realisieren lassen, wären wir sehr froh.

Monika Forejtová / Urs Kramer

PŘEDMLUVA

INTERREG V-Projekt Společný příhraniční region Česko-Bavorsko: Překonání právních překážek v oblasti správy, ekonomiky, sociálních věcí a zdravotnictví

1. září 2017 započal společný projekt mezi univerzitami v Plzni (vedoucí katedry ústavního a evropského práva, Doc. JUDr. Monika Forejtová, Ph.D.) a v Pasově (Profesor veřejného práva, prof. Dr. Urs Kramer) v rámci evropského programu pro přeshraniční spolupráci Česká republika - Svobodný stát Bavorsko „Cíl EÚS 2014-2020“. Od té doby je hlavním cílem obou týmů, které se skládají z několika vědců s různými důrazy na veřejné právo, hledat systematická a právně realizovatelná řešení pro postupné překonávání stávajících překážek v kontextu státních hranic. Tyto problémy vyvstávají jak v oblasti zákonodárného sboru, tj. v samotném současném právu, tak při jeho uplatňování správními orgány a soudy. Hledání cest a umožnění přátelské přeshraniční spolupráce v příhraničním regionu České republiky a Bavorska bylo v posledních dvou a půl letech úkolem a výzvou.

Další cíl projektu je s tím velmi úzce spojen, a to je naděje na podporu a zvýšení atraktivity života lidí v česko-bavorském regionu a zájem investorů o společný region díky postupnému odstranění právních překážek, které ještě nyní znamenají jisté potíže v prosperujícím rozvoji společného regionu.

V rámci projektové práce byly po rozsáhlých rešerších existujících problémů, kterých se účastnilo mnoho příhraničních aktérů, vytvořeny tři tematické pracovní skupiny, které se zabývají především veřejným právem a správními otázkami, aby se přeshraniční spolupráce v regionu Česko-Bavorsko postupně mohla i nadále zlepšovat. Konkrétně byly vybrány oblasti správy, ekonomiky, sociálních věcí a zdravotnictví, pro které by měla podpora od různých partnerů z praxe zajistit realizaci a naplnění cílů projektu.

Jedním z jasně viditelných výsledků činnosti smíšených česko-německých týmů je zveřejnění „příruček“ s informacemi, které usnadní přeshraniční spolupráci v jednotlivých zkoumaných oblastech a představí osvědčené postupy (tzv. „Příklady osvědčených postupů“).

V současné době držíte jednu z těchto „příruček“. Zabývá se hledáním hlubinných úložišť jaderného odpadu, které v současné době hýbe děním jak v Německu, tak v České republice. Bavorsko-český příhraniční region lze také považovat za úložiště obou zemí. Jaký je proces vyhledávání v obou zemích a jaké možnosti mají obce a obyvatelé, aby se mohli účastnit rozhodování o umístění úložiště? Je možná také přeshraniční účast a jaké jsou v tomto případě další výzvy? Tato „příručka“ se zabývá těmito otázkami.

Tyto příručky vám předkládáme v naději a víře, že pro vás mohou být užitečným nástrojem, který vám pomůže postupně překonávat jazykové, administrativní, právní a další překážky. Pokud lze tohoto cíle dosáhnout také tímto způsobem, byli bychom velmi šťastní.

Monika Forejtová / Urs Kramer

GRENZÜBERSCHREITENDE ASPEKTE DER BETEILIGUNG AN DER STANDORTSUCHE FÜR EIN ATOMARES ENDLAGER

Wenn es um die Lagerung von atomaren Abfällen geht, so ist der politische Grundkonsens zunächst, dass jeder Staat für seinen eigenen Abfall verantwortlich ist und grundsätzlich auf dem eigenen Staatsgebiet einen Standort zu suchen hat. Was aber, wenn die in Betracht kommenden Standorte so nah an der Staatsgrenze liegen, dass auch die Bevölkerung des Nachbarstaates die Auswirkungen eines solchen Endlagers zu spüren bekommt?

Halten die jeweiligen Rechtsordnungen genügend Mittel bereit, um es für eine betroffene Gemeinde akzeptabel zu machen, als Standort ausgewählt zu werden beziehungsweise ein Endlager im Nachbarstaat sehr nah am eigenen Gemeindegebiet zu dulden? Und wenn nicht, wie müsste das Recht gestaltet werden, um dieses Ziel zu erreichen? Welchen Rechtsschutz haben Betroffene im Konfliktfall?

DIE RECHTSLAGE IN DER TSCHECHISCHEN REPUBLIK

DIE BETEILIGUNG DER ÖFFENTLICHKEIT BEIM BAU EINES ATOMAREN ENDLAGERS

Aktuell bietet die tschechische Rechtsordnung keine speziellen Möglichkeiten für die Öffentlichkeit und für Gemeinden, sich in den Prozess des Baues eines atomaren Endlagers einzubringen. Derzeit wird jedoch ein Gesetzesentwurf für ein **Gesetz über die Beteiligung der betroffenen Gemeinden und ihrer Bürger/innen in das Standortauswahlverfahren für ein atomares Tiefenendlager und zur Genehmigung des Betriebes eines atomaren Endlagers** vorbereitet.

Nach der geltenden Rechtslage werden Kommunen in diesem Prozess **nur** nach dem Gesetz Nr. 100/2001 Slg. über die Beurteilung des Einflusses auf die Umwelt (so genanntes „EIA-Gesetz“; es entspricht etwa dem Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz (UVPG) in Deutschland) beteiligt. Eine weitere entsprechende gesetzliche Regelung ist die Verordnung Nr. 266/2019 Slg. über die Konzeption der Entsorgung radioaktiver Abfälle und ausgebrannter Brennelemente.

PŘESHraniční ASPEKTY ÚČASTI NA HLEDÁNÍ LOKALITY PRO JADERNÉ ÚLOŽIŠTĚ

Pokud jde o ukládání jaderného odpadu, základní politická dohoda spočívá v tom, že každý stát je zodpovědný za svůj vlastní odpad a v zásadě musí hledat místo na svém vlastním území. Ale co když jsou dotyčná místa, která přicházejí v úvahu, tak blízko státní hranice, že obyvatelé sousedního státu také pocítí důsledky takového úložiště?

Mají příslušné právní systémy k dispozici dostatek prostředků k tomu, aby pro dotyčnou obec byla přijatelná skutečnost, že se stala oním vybraným místem, nebo k tomu, aby bylo možné tolerovat úložiště na území sousedního státu v těsné blízkosti území obce? A pokud ne, jaký by měl vzniknout právní předpis, aby bylo tohoto cíle dosaženo? Jaká je právní ochrana pro ty, kterých se to dotýká, v případě konfliktu?

PRÁVNÍ ÚPRAVA ČR

ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI DO VÝSTAVBY ÚLOŽIŠŤ JADERNÉHO ODPADU

V současné době nenabízí právní řád ČR žádné specifické možnosti obcí zapojit se do procesu výstavby jaderných úložišť. Aktuálně je v přípravě věcný záměr **zákona o zapojení dotčených obcí a jejich občanů do řízení směřujících k výběru lokality pro ukládání radioaktivního odpadu v podzemních prostorech a k povolení provozování úložiště radioaktivních odpadů.**

Podle současné právní úpravy mohou obce do tohoto procesu zasáhnout **pouze** prostřednictvím zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí (dále jen „zákon EIA“). Dalším souvisejícím právním předpisem je vyhláška č. 266/2019 Sb. o koncepci nakládání s radioaktivním odpadem a vyhořelým jaderným palivem.

MASSGEBLICHE RECHTSVORSCHRIFTEN

- Gesetz Nr. 123/1998 Slg. über das Recht auf Informationen über die Umwelt
- Richtlinie 2003/4/EG des Europäischen Parlamentes und des Rates über den Zugang der Öffentlichkeit zu Umweltinformationen
- Gesetz Nr. 100/2001 Slg. über die die Beurteilung des Einflusses auf die Umwelt
- Gesetz Nr. 106/1999 Slg. über den freien Zugang zu Informationen
- das so genannte Aarhus-Abkommen (124/2004 Slg. der internationalen Verträge; Abkommen über den Zugang zu Informationen, die Beteiligung der Öffentlichkeit an Entscheidungsverfahren und den Zugang zu Gerichten in Umweltangelegenheiten)

DREI PFEILER DES AARHUS-ABKOMMENS

Grundrechte und -pflichten des Staates im Bereich der Öffentlichkeitsbeteiligung an der Endlagersuche ergeben sich auch aus internationalen Verträgen, an welche die Tschechische Republik (wie auch Deutschland) gebunden ist. Am wichtigsten ist das oben genannte Aarhus-Abkommen.

Dieses Übereinkommen beinhaltet insbesondere das **Recht auf Information** (es geht um das so genannte passive Recht auf Information, das heißt auf der Grundlage eines Ersuchens) und das **Recht, sich an Entscheidungsverfahren zu beteiligen** (betroffen ist also die Gewährleistung der Beteiligung der Öffentlichkeit an Entscheidungsverfahren über bestimmte Tätigkeiten, insbesondere Genehmigungsverfahren für ausgewählte Gebäude und Tätigkeiten) und das **Recht auf gerichtlichen Schutz** (das meint das Recht auf Zugang zu Gerichten in Umweltangelegenheiten).

KLÍČOVÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY

- zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES, o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí
- zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí
- zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- tzv. Aarhuská úmluva (124/2004 Sb. m. s., Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí)

TŘI PILÍŘE AARHUSKÉ ÚMLUVY

Zásadní práva a povinnosti státu v této oblasti vyplývají i z mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána. Z nich patrně nejvýznamnější je Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (tzv. Aarhuská úmluva).

Z této úmluvy vyplývá zejména **právo na informace** (jde o tzv. pasivní právo na informace, tj. na základě žádosti), **právo na účast na rozhodování** (zajištění účasti veřejnosti na rozhodování o určitých činnostech, zejména v rámci povolenacích řízení u vybraných staveb a činností) a **právo na soudní ochranu** (právo na přístup k právní ochraně v záležitostech životního prostředí).

DAS EIA-GESETZ

Dem EIA-Gesetz unterliegen unter anderem auch Kernkraftwerke und andere nukleare Reaktoren einschließlich ihrer Demontage. Ein wesentlicher Begriff, der im EIA-Gesetz definiert ist, ist der Begriff der **betroffenen Öffentlichkeit** nach § 3 h) EIA-Gesetz.

Unter dem Begriff „betroffene Öffentlichkeit“ versteht man

- 1) eine natürliche Person, die durch eine Entscheidung, die im so genannten Anschlussverfahren getroffen wird, in ihren Rechten oder Pflichten betroffen sein kann.
- 2) eine juristische Person des Privatrechts, deren Gegenstand nach ihrem Gründungsrechtsakt der Schutz der Umwelt oder der Schutz der öffentlichen Gesundheit und deren Haupttätigkeit keine gewerbliche oder sonstige Erwerbstätigkeit ist (das betrifft also vor allem Umweltschutzverbände, denen damit ein so genanntes Verbandsklagerecht zusteht). Sie muss mindestens drei Jahre vor dem Datum der Veröffentlichung der Informationen über das Anschlussverfahren nach § 9 b) Abs. 1 beziehungsweise vor Erlass der Entscheidung nach § 7 Abs. 6 entstanden sein oder von mindestens 200 Personen durch ihre Unterschrift unterstützt werden.

Das EIA-Gesetz dient dazu festzustellen, ob ein Vorhaben unter Umweltgesichtspunkten durchgeführt werden darf. Es sieht zwei Verfahrensschritte vor, nämlich das so genannte Erkenntnisverfahren und das Anschlussverfahren. Das Ziel des Erkenntnisverfahrens ist es, festzustellen, ob ein Vorhaben der Pflicht zur Durchführung einer Umweltverträglichkeitsprüfung (UVP) unterliegt, und den Untersuchungsrahmen für die UVP festzulegen.

Der Untersuchungsrahmen richtet sich nach dem konkreten Vorhaben und danach, welche Auswirkungen auf die Natur zu befürchten sind. Auch der aktuelle Stand der Wissenschaft und einschlägige Bewertungsmethoden werden dabei berücksichtigt. Darüber wird ein Bericht erstellt, der sodann der Öffentlichkeit vorgelegt wird. Dieses Verfahren wird auf der Grundlage einer Bekanntmachung eingeleitet, die auch weiterführende Informationen über das Vorhaben enthält, und muss innerhalb von 45 Tagen nach dieser Bekanntmachung abgeschlossen sein, sofern die Frist nicht verlängert wird. Das Ergebnis des Erkenntnisverfahrens ist dann die Entscheidung darüber, ob das Projekt einer UVP gemäß dem EIA-Gesetz unterzogen wird.

ZÁKON EIA

Zákonu EIA podléhají mj. jaderné elektrárny a jiné jaderné reaktory včetně jejich demontáže. Zásadním pojmem definovaným zákonem EIA je **dotčená veřejnost** vymezená v § 3 písm. h) zákona EIA.

Dotčenou veřejností se rozumí

§

- 1) fyzická osoba, která může být rozhodnutím vydaným v navazujícím řízení dotčena ve svých právech nebo povinnostech,
- 2) právnická osoba soukromého práva, jejímž předmětem činnosti je podle zakladatelského právního jednání ochrana životního prostředí nebo veřejného zdraví, a jejíž hlavní činností není podnikání nebo jiná výdělečná činnost, která vznikla alespoň 3 roky přede dnem zveřejnění informací o navazujícím řízení podle § 9b odst. 1, případně před dnem vydání rozhodnutí podle § 7 odst. 6, nebo kterou podporuje svými podpisy nejméně 200 osob.

Zákon EIA předpokládá dvě fáze řízení, a to zjišťovací řízení a navazující řízení. Cílem zjišťovacího řízení je upřesnění informací, které je vhodné uvést do dokumentace se zřetelem na povahu konkrétního záměru nebo druh záměru, dále se zřetelem na faktory životního prostředí, které mohou být ovlivněny a s ohledem na současný stav poznatků a metody posuzování.

Toto řízení se zahajuje na základě oznámení, které musí být ukončeno nejdéle do 45 dnů od zveřejnění informace o oznámení, nebude-li ještě prodloužena. Výsledkem zjišťovacího řízení je vydání rozhodnutí, zda záměr podléhá posouzení vlivů na životní prostředí podle zákona EIA.

Im Anschlussverfahren wird über die endgültige Zulassung oder Ablehnung des Vorhabens anhand der ermittelten Umweltbelange entschieden.

Diese betroffene Öffentlichkeit (**darunter fällt auch die deutsche Öffentlichkeit**, da die jeweiligen Rechte unabhängig von der Staatsangehörigkeit bestehen) hat das Recht,

- gegen die Entscheidung, ob das Projekt einer UVP nach dem EIA-Gesetz unterliegt, Beschwerde einzulegen,
- eine Nichtigkeitsklage gegen die Entscheidung, die im Erkenntnisverfahren ergangen ist, zu erheben (das Gericht muss dann innerhalb von 90 Tage ab der Einreichung der Klage bei Gericht über sie entscheiden),
- sich zu allen bis dahin relevanten Unterlagen und dem zu dem Verfahren erstellten Bericht zu äußern, wobei diese Materialien der Öffentlichkeit vorgelegt werden. Diese Möglichkeit haben **auch die Öffentlichkeit, betroffene Organe und betroffene Gebietskörperschaften**. Die Stellungnahme muss schriftlich innerhalb von 30 Tagen nach der Veröffentlichung der Informationen über die Unterlagen eingereicht werden.

Im Rahmen des **Anschlussverfahrens** kann die Öffentlichkeit innerhalb einer 30-Tage-Frist nach der Mitteilung über den Beginn des Anschlussverfahrens und der Veröffentlichung aller relevanter Unterlagen Anmerkungen zum Vorhaben machen. Die zuständige Verwaltungsbehörde muss sich mit den Anmerkungen in der Begründung der Entscheidung befassen. Darüber hinaus kann die betroffene Öffentlichkeit die Nichtigkeitsklage der im Abschlussverfahren getroffenen Entscheidung beantragen, indem sie ihre materielle oder formelle Rechtmäßigkeit in Frage stellt. Wird gegen die Entscheidung Klage erhoben, so entscheidet das Verwaltungsgericht innerhalb von 90 Tagen nach der Erhebung der Klage.

Dotčená veřejnost (a to bez ohledu na státní příslušnost) má následující práva:

- má právo podat odvolání proti rozhodnutí o tom, zda záměr podléhá posouzení vlivů na životní prostředí podle zákona EIA,
- právo domáhat se žalobou zrušení rozhodnutí vydaného ve zjišťovacím řízení (soud musí o této žalobě rozhodnout do 90 dnů od podání žaloby soudem),
- písemně se vyjádřit k dokumentaci do 30 dnů od jejího zveřejnění – tuto možnost mají **i veřejnost, dotčené orgány a dotčené územní samosprávné celky**.

V rámci **navazujícího řízení** veřejnost může ve lhůtě 30 dnů od zveřejnění informace uplatňovat připomínky k záměru, přičemž příslušný správní orgán se musí s připomínkami vypořádat v odůvodnění rozhodnutí. Dotčená veřejnost se dále může domáhat zrušení rozhodnutí vydaného v navazujícím řízení a napadat hmotnou nebo procesní zákonnost daného rozhodnutí. Je-li podána žaloba proti rozhodnutí vydanému v navazujícím řízení, tak o ní rozhodne správní soud nejpozději do 90 dnů od doručení žaloby.

BETEILIGUNG AN GRENZÜBERSCHREITENDEN UVP

Sind grenzüberschreitende Auswirkungen eines Vorhabens oder eines Planes, der ein solches Vorhaben ermöglicht, zu befürchten, so ist nach dem EIA-Gesetz eine grenzüberschreitende UVP durchzuführen. Das gilt sowohl für Vorhaben, die in der Tschechischen Republik realisiert werden sollen, als auch für Vorhaben von Nachbarstaaten.

Die Öffentlichkeit, die betroffenen Behörden und die betroffenen Gebietskörperschaften haben in solchen Fällen das Recht, dem Umweltministerium des jeweils eigenen Staates innerhalb von 30 Tagen nach der Veröffentlichung einer Bekanntmachung über ein geplantes Vorhaben und der Durchführung einer grenzüberschreitenden UVP eine schriftliche Stellungnahme zu der Bekanntmachung zu übermitteln.

Das Ministerium übermittelt alle derartigen Erklärungen zusammen mit seiner Stellungnahme und der Information, dass es sich gegebenenfalls auch an einer internationalen öffentlichen Anhörung beteiligt, an den Staat, der das Verfahren durchführt. Sofern die zuständige Behörde eine ablehnende Stellungnahme der Öffentlichkeit zu den veröffentlichten Unterlagen über die UVP erhält, muss sie anordnen, dass eine öffentliche Anhörung spätestens 30 Tage nach dem Ablauf der Frist für die Stellungnahme zu den Unterlagen stattfindet.

DIE GRENZÜBERSCHREITENDE UVP IN DER PRAXIS

Ein aktuelles Beispiel für ein grenzüberschreitendes UVP-Verfahren betrifft das Vorhaben eines Neu- bzw. Ausbaus des Atomkraftwerkes am Standort Dukovany in der Tschechischen Republik. Es wurde 2018 und 2019 durchgeführt. Die entsprechenden Informationen wurden auf den Internetseiten des deutschen Bundesministeriums für Umwelt, Naturschutz und nukleare Sicherheit (BMU) und des Bayerischen Staatsministeriums für Umwelt und Verbraucherschutz (StMUV) zur Verfügung gestellt.

Das Verfahren lief folgendermaßen ab:

- Das BMU wurde vom Umweltministerium der Tschechischen Republik über das Verfahren unterrichtet und informierte seinerseits die zuständigen Landesbehörden.

POSUZOVÁNÍ VLIVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ PŘESAHUJÍCÍ HRANICE ČR

Jedná se o mezistátní posuzování záměru prováděného mimo území nebo na území České republiky a mezistátního posuzování koncepce prováděné mimo nebo na území České republiky.

Veřejnost, dotčené orgány a dotčené územní samosprávné celky jsou oprávněny zaslat Ministerstvu životního prostředí písemné vyjádření k oznámení do 30 dnů ode dne zveřejnění informace o tomto oznámení.

Ministerstvo všechna tato vyjádření spolu se svým vyjádřením a informací, že se případně konzultace zúčastní, zašle státu původu, přičemž pokud příslušný úřad obdrží nesouhlasné vyjádření veřejnosti k dokumentaci, musí nařídit veřejné projednání, a to tak, aby se konalo nejpozději 30 dnů po uplynutí lhůty pro vyjádření k dokumentaci.

POSOUZENÍ PŘESHRANIČNÍHO DOPADU NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ (EIA) V PRAXI

Současným příkladem přeshraničního postupu EIA je projekt výstavby, respektive rozšíření jaderné elektrárny v lokalitě Dukovany v České republice, které bylo provedeno v letech 2018 a 2019. Příslušné informace jsou k dispozici na webových stránkách Spolkového ministerstva životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti (BMU) a Bavorského ministerstva životního prostředí a ochrany spotřebitele (StMUV).

Postup byl následující:

- Ministerstvo životního prostředí České republiky informovalo o postupu BMU, který následně informoval ostatní příslušné státní úřady.
- StMUV požádal o provedení přeshraničního posuzování vlivů na životní prostředí; poté proběhla konzultace s českými úřady v Praze a mezinárodní veřejné slyšení v Mnichově. Současně se v České republice uskutečnilo veřejné slyšení (proběhlo s Rakouskem a Maďarskem, ale pravděpodobně kvůli předchozímu slyšení v Mnichově bez účasti Německa).
- Na konci tohoto řízení vydala Česká republika tiskovou zprávu v německém jazyce a zprávu EIA, která byla přeložena z češtiny do němčiny a angličtiny.

- Das StMUV hatte um die Durchführung einer grenzüberschreitenden UVP gebeten; es fand daraufhin eine Konsultation mit den tschechischen Behörden in Prag und eine internationale öffentliche Anhörung in München statt. Gleichzeitig wurde auch eine öffentliche Anhörung in Tschechien durchgeführt (diese fand mit österreichischer und ungarischer, mutmaßlich wegen der vorangehenden Anhörung in München aber ohne deutsche Beteiligung statt).
- Am Ende dieses Verfahrens veröffentlichte die Tschechische Republik eine deutschsprachige Presseerklärung und einen UVP-Bericht, der vom Tschechischen ins Deutsche und Englische übersetzt wurde.

AUSGEWÄHLTE STANDORTE FÜR EIN TIEFENLAGER NACH DEM REGIERUNGSKONZEPT ZUM UMGANG MIT NUKLEAREM ABFALL

- Čertovka (Lubenec, Blatno – Kreis Ústí)
- Březový potok (Pačejov, Chanovice – Kreis Pilsen)
- Magdaléna (Jistebnice, Vlksice – Kreis Südböhmen)
- Čihadlo (Pluhův Žďár, Lodhěřov – Kreis Südböhmen)
- Hrádek (Nový Rychnov, Rohozná – Kreis Vysočina)
- Horka (Budišov, Oslavička – Kreis Vysočina)
- Borohrádek
- Teplá
- Zbytiny
- Lodín – Nový Bydžov

Es ist nötig, sich in Tschechien möglichst schnell um den Erlass eines Gesetzes zu bemühen, das konkrete Rechte der Gemeinden auf Beteiligung an der Auswahl möglicher Endlager-Standorte verankert.

VYTIPOVANÉ LOKALITY PRO HLUBINNÉ ÚLOŽIŠTĚ PODLE VLÁDNÍ KONCEPCE NAKLÁDÁNÍ S JADERNÝM ODPADEM

- Čertovka (Lubenec, Blatno – Ústecký kraj)
- Březový potok (Pačejov, Chanovice – Plzeňský kraj)
- Magdaléna (Jistebnice, Vlksice – Jihočeský kraj)
- Čihadlo (Pluhův Žďár, Lodhěřov – Jihočeský kraj)
- Hrádek (Nový Rychnov, Rohozná – Kraj Vysočina)
- Horka (Budišov, Oslavička – Kraj Vysočina)
- Borohrádek
- Teplá
- Zbytiny
- Lodín – Nový Bydžov

Je nutné snažit se o co nejrychlejší prosazení zákonného zakotvení konkrétního práva obcí zapojit se do výběru lokalit, které by měly být úložišti jaderného odpadu.

DIE RECHTSLAGE IN DEUTSCHLAND

DAS SUCHVERFAHREN NACH DEM STANDORTAUSWAHLGESETZ

In Deutschland gibt es für die Endlagersuche seit 2017 ein eigenes Gesetz, das **Standortauswahlgesetz (StandAG)**.

Dieses schreibt ein Suchverfahren in **drei Phasen** vor:

- Der Ausgangspunkt ist eine „weiße Landkarte“. Demnach sollen alle Bundesländer einbezogen und alle in Betracht kommenden Wirtsgesteine (also Tonstein, Steinsalz und Kristallingestein) auf ihre Eignung hin geprüft werden.
- **Phase 1:** Mögliche Standortregionen werden nach bestimmten Kriterien ausgewählt; der Bundestag beschließt per Gesetz darüber, welche dieser Standorte übertägig (oberirdisch) untersucht werden sollen.
- **Phase 2:** Die übertägige Erkundung findet statt; der Bundestag beschließt per Gesetz darüber, welche dieser Standorte weiterhin untertägig (unterirdisch) untersucht werden sollen.
- **Phase 3:** Die untertägige Erkundung findet statt; der Bundestag beschließt per Gesetz über den endgültigen Standort.

Die wichtigsten am Verfahren **beteiligten Akteure/innen** sind:

- Der Bundestag (Parlament) und das BMU: Sie tragen die politische Verantwortung, prüfen also, ob das Verfahren gesetzmäßig abläuft, und treffen die endgültige Standortentscheidung.
- Das Bundesamt für kerntechnische Entsorgungssicherheit (BfE): Ihm obliegt die Aufsicht und die Öffentlichkeitsbeteiligung.
- Die Bundesgesellschaft für Endlagerung (BGE): Sie setzt die Endlagersuche tatsächlich um.
- Das Nationale Begleitgremium: Es ist ein ständiges Organ, dem die Beobachtung des Verfahrens obliegt (dazu gleich noch mehr).

PRÁVNÍ SITUACE V NĚMECKU

POSTUP VYHLEDÁVÁNÍ PODLE ZÁKONA O VÝBĚRU LOKALIT

Německo má od roku 2017 vlastní zákon o vyhledávání úložišť, a to **zákon o výběru lokalit (StandAG)**.

Tento stanoví postup vyhledávání ve **třech fázích**:

- Výchozím bodem je „bílá mapa“. Měly by tedy být zahrnuty všechny spolkové země a prozkoumány všechny vhodné horniny přicházející v úvahu (tedy jílovec, kamenná sůl či další krystalické horniny).
- **Fáze 1:** Možné regiony s oblastmi umístění jsou vybírány podle stanovených kritérií; Spolkový sněm dle zákona rozhodne, ve které z těchto lokalit proběhne povrchový průzkum.
- **Fáze 2:** Probíhá povrchový průzkum. Spolkový sněm dle zákona rozhodne, ve které z těchto lokalit proběhne hloubkový průzkum.
- **Fáze 3:** Probíhá hloubkový průzkum; Spolkový sněm dle zákona rozhodne o konečné lokalitě.

Nejdůležitější **zúčastněné subjekty** v tomto procesu jsou:

- Spolkový sněm (parlament) a Spolkové ministerstvo životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti nesou politickou zodpovědnost. Zkoumají, zda proces probíhá v souladu se zákonem a provedou konečné rozhodnutí o místě úložiště.
- Spolkový úřad pro bezpečnost při likvidaci jaderného odpadu (BfE): jemu přísluší v celé věci dohled a řeší účast veřejnosti.
- Společnost pro úložiště jaderného odpadu (BGE): provádí vyhledání vhodné lokality.
- Národní doprovodné grémium: je to stálý orgán odpovědný za sledování celého procesu.

DIE BETEILIGUNG DER ÖFFENTLICHKEIT AM VERFAHREN

Die bisherigen Bemühungen um eine Standortauswahl in Deutschland haben sehr deutlich gezeigt, dass es nicht möglich ist, einen Standort zu finden, wenn man die Bevölkerung nicht am Verfahren beteiligt. Das gilt im Kern auch für andere große Bauprojekte, weshalb es bisher dafür schon Beteiligungsmöglichkeiten gibt. Diese sind aber nicht ausreichend, da Endlager für atomare Abfälle besondere Risiken bergen und das Thema politisch sehr brisant ist.

Deshalb gibt es im **StandAG** für die Öffentlichkeitsbeteiligung folgende **besonderen Instrumente**:

- Das **Nationale Begleitgremium** besteht aus 18 Mitgliedern aus der Bevölkerung. Es hat verschiedene Rechte (zum Beispiel zur Akteneinsicht, zur Stellungnahme) und soll eine unabhängige Kontrollinstanz sein.
- Die **Fachkonferenz Teilgebiete** setzt sich aus Bürger/innen, Vertreter/innen der betroffenen Gebietskörperschaften, Vertreter/innen gesellschaftlicher Organisationen und Wissenschaftler/innen zusammen. Sie wird nach der ersten Eingrenzung möglicher Standortregionen einberufen. Die BGE erläutert der Konferenz dann ihre Ergebnisse, und die Teilnehmenden können Stellungnahmen dazu abgeben.
- Die **Regionalkonferenzen** setzen sich aus Bürger/innen, Vertreter/innen der betroffenen Gebietskörperschaften und Vertreter/innen gesellschaftlicher Organisationen zusammen. Sie werden eingerichtet, sobald Standorte für die überträgige Untersuchung vorgeschlagen sind. Sie sind eigenständige Gremien, die das Verfahren langfristig begleiten sollen, und haben einige eigene Rechte (sie können zum Beispiel Stellungnahmen abgeben, die Öffentlichkeit uneingeschränkt informieren, die Untersuchungsergebnisse der BGE anzweifeln und deren Überprüfung einfordern).
- Im **Rat der Regionen** kommen Vertreter/innen der verschiedenen Regionalkonferenzen und Vertreter/innen der Zwischenlagergemeinden zusammen. Sie begleiten das Verfahren aus überregionaler Sicht (das dient der Hilfestellung beim Ausgleich widerstreitender Interessen der Standortregionen).
- Betroffene können **Einwände** erheben, die dann in Erörterungsterminen mit dem BfE behandelt werden.

ÚČAST VEŘEJNOSTI NA TOMTO PROCESU

Předchozí snahy o výběr místa v Německu velmi jasně ukázaly, že není možné najít vhodnou lokalitu, pokud se do procesu výběru nezapojí obyvatelstvo. To se v zásadě týká i dalších velkých stavebních projektů, a proto již existují příležitosti k její účasti – ty ale nejsou dostatečné, neboť úložiště jaderného odpadu představují zvláštní rizika a toto téma má i politický rozměr.

Proto má **zákon o výběru lokalit (StandAG)** pro účast veřejnosti tyto **speciální nástroje**:

- **Národní doprovodné grémium** se skládá z 18 členů z řad obyvatelstva. Má různá práva (například právo nahlížet do spisů, právo vznášet komentáře) a má být nezávislým kontrolním orgánem.
- **Odborná konference podoblastí** se skládá z občanů, zástupců dotčených územních celků, zástupců společenských organizací a vědců. Svolává se po prvním vymezení uvažovaných oblastí. BGE poté konferenci sdělí výsledky a účastníci k tomu mohou vyjádřit svá stanoviska.
- **Regionální konference** se skládají z občanů, zástupců dotčených územních celků, zástupců společenských organizací. Svolávají se, jakmile jsou navrženy lokality pro povrchové zkoumání. Jsou to samostatná grémia, která mají tento proces dlouhodobě doprovázet a mají svá vlastní práva (mohou například vyjádřit svůj názor, neomezeně informovat veřejnost, zpochybnit výsledky výzkumu BGE a vyžadovat jejich přezkoumání).
- V **radě regionů** se setkávají zástupci různých regionálních konferencí a zástupců obcí, ve kterých jsou umístěny mezisklady, a dohlížíjí na postup z nadregionálního pohledu (= slouží k pomoci při vyvažování protichůdných zájmů regionů s plánovaným úložištěm).
- Dotčené strany mohou vznést **námítky**, které budou poté projednány na slyšení u BfE.

Daneben gibt es auch allgemeine **Beteiligungsmöglichkeiten nach dem UVPG**, nämlich im Rahmen der Strategischen Umweltprüfung und der UVP im später stattfindenden Plangenehmigungsverfahren. Diese Verfahren sind nötig, da ein Endlager als großes Bauwerk mit erheblichen Umweltauswirkungen unter anderem auch baurechtlich (eben durch das so genannte Planfeststellungsverfahren) genehmigt werden muss. Zum Teil ist die danach erforderliche Beteiligung aber bereits durch das Stellungnahmeverfahren nach § 7 StandAG abgedeckt. Im Hinblick auf die grenzüberschreitende Beteiligung an UVP ähnelt die deutsche Rechtslage hier dem Verfahren nach dem tschechischen EIA-Gesetz, da beide Staaten mit diesen Gesetzen europarechtliche und völkerrechtliche Vorgaben umsetzen.

RECHTSSCHUTZ

- Das BfE erlässt im Verfahren zweimal (nach den Phasen 2 und 3, nicht aber nach der Phase 1) einen Zwischenbescheid, der die Einhaltung des Verfahrens bestätigt. Gegen ihn können Gemeinden, Verbände und Bürger/innen vor dem Bundesverwaltungsgericht klagen (§ 17 Abs. 3 und § 19 Abs. 2 StandAG).
- Gegen die endgültige Standortentscheidung per Gesetz ist (nur) noch eine Verfassungsbeschwerde beim Bundesverfassungsgericht möglich.

Momentan befindet sich das Verfahren in Deutschland in der Phase 1. Im Jahr 2020 sollen erste Vorschläge veröffentlicht werden. Dann beginnt auch die Bildung der Teilgebietskonferenzen.

Das Verfahren zeigt viele innovative Elemente auf und ist nach der Konzeption des StandAG selbsthinterfragend und lernend. Es wird aber auch in einigen Punkten kritisiert. Zum Beispiel steht das Verfahren, das bis 2031 abgeschlossen sein soll, unter großem Zeitdruck, und dadurch, dass der Bundestag alle wichtigen Entscheidungen per Gesetz trifft, ist der Rechtsschutz beschränkt. Bei vielen Beteiligungsmöglichkeiten ist auch noch unklar, wie wirkungsvoll und verbindlich diese sind.

Kromě toho existují také obecné **možnosti účasti podle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí (UVPG)**, a to v rámci strategického posuzování vlivů na životní prostředí a posuzování vlivů na životní prostředí v procesu schvalování plánu, který se uskuteční později. Možnost podílet se na procesu je již částečně obsažena v sekci předkládání připomínek podle § 7 StandAG. Pokud jde o přeshraniční účast na jednáních o posuzování vlivů na životní prostředí, německá právní situace je podobná postupu podle českého zákona EIA, protože oba státy s těmito zákony pokrývají požadavky evropského a mezinárodního práva.

PRÁVNÍ OCHRANA

- BfE vydá během procesu dvakrát prozatímní rozhodnutí potvrzující dodržování postupu (po skončení fáze 2 a 3, ne však po skončení fáze 1). Proti tomuto rozhodnutí mohou obce, sdružení a občané podat žalobu u Spolkového správního soudu (§ 17 odst. 3 a § 19 odst. 2 StandAG).
- Proti konečnému rozhodnutí o vybrané lokalitě pro úložiště je možné dle zákona podat pouze ústavní stížnost.

Momentálně se proces v Německu nachází ve fázi 1. V roce 2020 by měly být zveřejněny první návrhy. Poté bude zahájeno svolávání odborných konferencí podoblastí.

§

Proces vykazuje mnoho inovativních prvků, přestože v některých otázkách je kritizován. Například proces, který má být dokončen do roku 2031, je pod velkým časovým tlakem a právní ochrana je tedy omezena kvůli skutečnosti, že všechna důležitá zákonná rozhodnutí musí učinit německý Spolkový sněm. U mnohých možnostech, jak se na procesu podílet, tak není ještě zcela jasné, nakolik jsou vlastně závazné a jak budou účinné.

GRENZÜBERSCHREITENDE ÖFFENTLICHKEITSBETEILIGUNG – EINBEZIEHUNG VON NACHBARSTAATEN IN DAS DEUTSCHE VERFAHREN

Wegen möglicher negativer Auswirkungen eines atomaren Endmülllagers auf einen Nachbarstaat müssen dessen Interessen ebenfalls frühzeitig und in jeder Phase des Verfahrens berücksichtigt werden.

Zum einen geschieht das im Rahmen der allgemeinen Instrumente, also der Strategischen Umweltprüfung und der UVP im später stattfindenden Plangenehmigungsverfahren.

Am wichtigsten ist jedoch die Beteiligung nach dem **StandAG**:

- Relevant ist hier vor allem § 10 Abs. 2 S. 2 StandAG über die zu bildenden **Regionalkonferenzen**. Dort heißt es: *„Grenzt die Standortregion an einen anderen Staat, sind die Interessen der dort betroffenen Bürgerinnen und Bürger gleichwertig zu berücksichtigen; das Nähere regelt die Geschäftsordnung.“*
- Da diese Vorschrift allerdings nicht sehr konkret ist, **hängt vieles von politischen Entscheidungen ab**, die (da das Verfahren hier noch am Anfang steht) zum Teil erst noch getroffen werden müssen. Zum Beispiel muss entschieden werden,
  - ob eine grenzüberschreitende Beteiligung auch außerhalb der Regionalkonferenzen erfolgen wird (zum Beispiel im Rahmen der Teilgebietskonferenzen),
  - wie genau definiert wird, wer von einem Endlager „betroffen“ ist,
  - wie die in § 10 Abs. 2 S. 2 StandAG genannte Geschäftsordnung der Regionalkonferenzen aussehen wird,
  - ob auch Nachbarstaaten unter Umständen finanziell entschädigt werden, falls sie entsprechend stark von dem Vorhaben betroffen sind.
- Daneben sind auch die vielen **praktischen und organisatorischen Herausforderungen** zu beachten. Die Sprachbarriere muss überwunden und auf die Bevölkerung des Nachbarstaates aktiv zugegangen werden.

Die Regelungen im StandAG müssen, vor allem im Hinblick auf die grenzüberschreitende Beteiligung, noch konkretisiert, weiterentwickelt und in der Praxis gut umgesetzt bzw. genutzt werden. Für die grenzüberschreitende Beteiligung sollte ein eigenes Konzept entwickelt werden, das die Besonderheiten des jeweiligen Grenzraumes berücksichtigt.

PŘESHraniční Účast veřejnosti do procesu výběru umístění úložiště podle právní úpravy v SRN

Vzhledem k možným negativním dopadům úložiště jaderného odpadu na sousední státy musí být jejich zájmy rovněž zohledněny již v rané fázi a dále v každé navazující fázi procesu.

Toto probíhá v rovině obecných nástrojů, tj. strategického posuzování vlivů na životní prostředí a posuzování vlivů na životní prostředí v procesu schvalování plánování, který se uskutečňuje později.

Nejdůležitější věcí je však účast podle **StandAG**:

- Relevantní je v tomto případě § 10 odst. 2 druhá věta StandAG, který se věnuje **regionálním konferencím**, které mají být vytvořeny, kde stojí: *„Pokud region s úložištěm hraničí s jiným státem, musí být zájmy občanů, kterých se to týká, zohledněny stejně; podrobnosti upravuje jednací řád.“*
- Protože toto nařízení však není zcela konkrétní, **záleží především na politických rozhodnutích**, z nichž některá (protože proces je ještě na začátku) musejí být ještě učiněna. Například musí být rozhodnuto
  - o tom, zda přeshraniční zapojení do procesu proběhne i mimo regionální konference (například v rámci odborných konferencí podoblastí),
  - jak bude přesně definováno, kdo je „dotčen“ úložištěm,
  - jak bude vypadat jednací řád regionálních konferencí zmiňovaný v § 10 odst. 2 větě druhé StandAG,
  - zda sousední státy budou za určitých okolností finančně odškodněny, pokud patří k silně dotčeným tímto záměrem.
- Kromě toho je třeba vzít v úvahu také řadu **praktických a organizačních výzev**. Je třeba překonat jazykovou bariéru a aktivně přistupovat k obyvatelstvu sousední země.

Předpisy v StandAG, zejména s ohledem na přeshraniční účast, musí být ještě upřesněny, dále rozvíjeny a správným použitím vhodně implementovány do praxe. Pro přeshraniční účast by měl být vypracován samostatný koncept, který zohlední zvláštnosti dané příhraniční oblasti.

BETEILIGUNG AM BEISPIEL DER GRENZE ZWISCHEN DEUTSCHLAND UND DER SCHWEIZ

Glücklicherweise ist der deutsch-tschechische Grenzraum aber weder der erste noch der einzige, der sich solche Fragen stellen muss: Die Schweiz ist mit dem entsprechenden Suchverfahren bereits einige Jahre voraus, und die Standorte, die dort in Frage kommen, grenzen sehr nahe an Deutschland. **In das Suchverfahren werden auch die deutschen Gemeinden in der Region mit eingebunden**, und sie haben die Möglichkeit, in den Schweizer Gremien mitzuwirken. Folgende „Eckpunkte“ sind dabei wichtig:

- Das Suchverfahren der Schweiz ist in etwa mit dem deutschen Verfahren vergleichbar.
- Es läuft bereits seit einigen Jahren; Regionalkonferenzen gibt es seit ca. 2011.
- Die Beteiligung findet auf allen Ebenen statt und ist grundsätzlich umfassend, institutionell und von guter Nachbarschaft geprägt. Ein Beispiel dafür ist die deutsche Beteiligung in den Regionalkonferenzen, die zwar keine Entscheidungskompetenz haben, aber dennoch relativ wirkmächtig sind.
- Es gibt aber auch Stolpersteine:
  - Viel hängt davon ab, wie genau definiert wird, welches Gebiet von einem Endlager „betroffen“ ist.
  - Der Umfang, in dem der Nachbarstaat an den Gremien beteiligt ist, sollte der tatsächlichen Betroffenheit entsprechen.
  - Mehrheitsverhältnisse können zu Entscheidungen zu Lasten einer Seite führen.
  - Die Aussicht auf eine finanzielle Entschädigung kann das Verhältnis der Staaten verkomplizieren.
  - Es sollte darauf geachtet werden, dass der Nachbarstaat durch die Wahl konkreter Standorte nicht stärker als notwendig belastet wird, insbesondere wenn es sich dabei um Anlagenteile handelt, die räumlich flexibel positioniert werden können und für die grenzfernere Alternativen bestehen.
- Inwieweit die Situation auf den deutsch-tschechischen Grenzraum übertragbar ist, hängt davon ab, wie nah die in Betracht kommenden Standorte tatsächlich an der Grenze liegen werden.
- Die an der Grenze zur Schweiz betroffenen deutschen Regionen haben ihre Interessen gebündelt und dafür die „**Deutsche Koordinationsstelle Schweizer Tiefenlager**“ (DKST) gegründet. Sie kann als Vorbild für andere betroffene Regionen dienen.

PŘÍLEŽITOSTI, VÝZVY A PROBLÉMY S PŘESHRAŇIČNÍ ÚČASTÍ NA PŘÍKLADU HRANICE MEZI NĚMECKEM A ŠVÝCARSKEM

Německo-české pohraničí nepatří naštěstí mezi první ani poslední oblasti, které musí řešit takovéto otázky. Ve Švýcarsku je postup vyhledávání již o několik let napřed a lokality, které přicházejí v úvahu, těsně sousedí s Německem. **Německé obce v regionu jsou tedy také zapojeny do procesu vyhledávání** a mají možnost účastnit se švýcarských výborů/společenství. Důležité jsou následující klíčové body:

- Proces vyhledávání lokality ve Švýcarsku je přibližně srovnatelný s německým postupem.
- Proces je realizován již několik let; regionální konference existují asi od roku 2011.
- Účast probíhá na všech úrovních a je v zásadě komplexní, institucionální a vyznačuje se dobrými sousedskými vztahy. Jedním z příkladů je možnost německé účasti na regionálních konferencích, které sice nemají rozhodovací pravomoc, ale přesto mají velký vliv.
- Existuje ale spousta sporných bodů:
  - Mnoho věcí se odvíjí od toho, jak přesně je definováno, která oblast patří mezi „dotčené“ otázkou úložiště.
  - Rozsah působení sousedního státu v grémiích by měl odpovídat skutečnému rozsahu zasažení otázkou úložiště.
  - Většinový poměr hlasů může vést k rozhodnutím na úkor jedné strany.
  - Snaha o finanční odškodnění může zkomplikovat vzájemné vztahy mezi státy.
  - Je třeba dbát na to, aby výběr konkrétních lokalit nezatěžoval sousední zemi více než je nutné, zejména pokud existuje možnost flexibility a nabízejí se alternativní možnosti umístění zařízení dále od hranic.
- Míra, v jaké lze situaci převést do německo-českého pohraničního regionu, závisí na tom, jak skutečně blízko budou dotyčná místa ke hranici.
- Dotčené německé regiony na hranici se Švýcarskem spojily své zájmy a založily za tímto účelem „**Německé koordinační centrum pro švýcarské hlubinné úložiště**“ (DKST). Tento spolek může sloužit jako příklad pro jiné dotčené regiony.

§

Das Verfahren in der Schweiz zeigt, dass bei der grenzüberschreitenden Beteiligung der Öffentlichkeit und der Gemeinden viele Faktoren hinzukommen, welche die Beteiligung noch komplizierter machen. Im deutsch-tschechischen Kontext sind zusätzlich die Sprachbarriere und eine größere Unerfahrenheit bei der Zusammenarbeit in diesem Bereich zu berücksichtigen.

FAZIT

- Eine umfassende rechtliche Regelung ist die Grundvoraussetzung für ein gelingendes Standortsuch- und -auswahlverfahren, das von der betroffenen Öffentlichkeit akzeptiert wird.
- Gleichzeitig kommt das Recht dort an seine Grenzen, wo der politische Wille nicht gegeben ist.
- Es gibt viele Faktoren, die eine grenzüberschreitende Zusammenarbeit erschweren. Eine Chance hat sie aber dann, wenn sich Staat und betroffene Gemeinden und Regionen **auf Augenhöhe und in guter Nachbarschaft** begegnen.
- Da die Errichtung eines Endlagers ein **Vorhaben darstellt, das die Umwelt betrifft**, ist die Beteiligung des Nachbarstaates im Rahmen der UVP **international vorgeschrieben**.
- Hier ist die Sprachbarriere ein weniger großes Hindernis, da hauptsächlich gut ausgestattete **höhere Behörden (vor allem Ministerien) miteinander kommunizieren** und die Beteiligung auf wenige offizielle Veranstaltungen und Stellungnahmen beschränkt ist.
- Eine UVP **reicht für eine Beteiligung der direkt Betroffenen aber keinesfalls aus**, da dort nur wenige Aspekte – nämlich, soweit die Umwelt betroffen ist – berücksichtigt werden.

Postup ve Švýcarsku ukazuje, že do přeshraniční účasti vstupuje mnoho faktorů, které účast ještě více komplikují. V německo-českém kontextu je třeba při práci v této oblasti brát v úvahu také jazykovou bariéru a dosavadní absenci větší zkušenosti při spolupráci v těchto aktivitách.

ZÁVĚR

- Komplexní právní předpis je základním předpokladem pro úspěšný postup při hledání a výběru úložiště, který bude dotčenou veřejností akceptován.
- Ani komplexní zákon však nemusí stačit, pokud nebude existovat politická vůle.
- Existuje mnoho faktorů, které přeshraniční spolupráci ztěžují – existuje šance na spolupráci, ale jen tehdy, pokud se stát a dotčené obce a regiony **setkají jako rovnocenní partneři a zohlední vzájemné vztahy**.
- Protože zřízení úložiště je **projektem, který ovlivňuje životní prostředí**, je účast sousedního státu na **mezinárodních jednáních** o posuzování vlivu na životní prostředí **povinná**.
- Jazyková bariéra je zde menší překážkou, protože převážně dobře vybavené **vyšší orgány (zejména ministerstva) spolu vzájemně komunikují** a účast se odehrává v rámci méně oficiálních událostí.
- Pouhé posouzení vlivů na životní prostředí **v žádném případě nestačí k zajištění účasti přímo dotčených osob**, protože se v něm posuzují toliko aspekty týkající se životního prostředí.

Für die Beantwortung weiterer Fragen wurde eine Arbeitsgruppe eingerichtet. Mehr dazu auf:

Byla zřízena pracovní skupina, která zodpovídá další otázky. Více na:

<https://region-bez-hranic.eu/>

Evropská unie
Evropský fond pro regionální rozvoj

Ziel ETZ | Cíl EÚS
Freistaat Bayern –
Tschechische Republik
Česká republika –
Svobodný stát Bavorsko
2014 – 2020 (INTERREG V)